

Віктор КОРЯГІН,
orcid.org/0000-0003-1472-4846
доктор педагогічних наук,
доктор наук з фізичного виховання
та спорту, професор,
завідувач кафедри фізичного виховання
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) koryahinv@meta.ua

Оксана БЛАВТ,
orcid.org/0000-0001-5526-9339
доктор педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) oksanablavt@ukr.net

ДЕТЕРМІНУЮЧІ ФАКТОРИ ОЦІНЮВАННЯ У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП

У статті розглянуто питання оцінювання результатів фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп у процесі навчання в закладах вищої освіти. Мета роботи – виявлення науково-методичних засад процесу оцінювання фізичного виховання студентів з відхиленнями в стані здоров'я. За результатами наукового пошуку встановлено, що достеменність оцінювання в спеціальних медичних групах забезпечується дієвою реалізацією педагогічних принципів та організаційно-методичних умов. З'ясовано, що достеменно оцінювання результатів фізичного виховання гарантує доцільне регулювання педагогічних впливів задля забезпечення ефективності фізичного виховання студентів спеціальних медичних груп.

Ключові слова: студент, спеціальна медична група, фізичне виховання, оцінювання.

Victor KORYAHIN,
Sc.D. (Education), Sc.D. (Physical Education and Sport),
Full Professor,
Head of the department of Physics Education
National University «Lviv Polytechnic»
(Lviv, Ukraine) koryahinv@meta.ua

Oksana BLAVT,
Sc.D. (Education), Associate Professor,
Associate Professor of the department of Physics Education
National University «Lviv Polytechnic»
(Lviv, Ukraine) oksanablavt@ukr.net

DETERMINING FACTORS OF EVALUATION IN PHYSICAL TRAINING OF STUDENTS OF SPECIAL MEDICAL GROUPS

The questions of an estimation of results of physical training of students of special medical groups, as the main mean of the information provision of the management process in the physical education, in the course of training of university are considered. The purpose of the study is to identify the scientific and methodological foundations of the assessment process in the physical education of students with disabilities in the state of health. Methods of research: to solve the problems, general-scientific methods of theoretical level of research were used: analysis and synthesis, conceptualization, systematization and generalization. A evaluation in physical education is a necessary constituent structural element of the appropriate construction of this process and management of its effectiveness, it has been determined. The main task of the assessment different achievements in the same or different tasks is to compare. The leading feature of the evaluation of the results of physical training in the special medical groups, in contrast to other educational subjects, is that it characterizes the improvement of the health status and accordingly the quality of life of students in these groups has been proved. The evaluation of the results of physical education in the special medical groups involves adhering to a number of principles as general guidelines. They reflect the general requirements for the content, organization, methods of this process and determine its orientation. The organizational and methodical conditions of effective functioning of the process

of evaluation of the results of physical education at the special medical groups are determined. As a set of measures, the implementation of which ensures the effectiveness of this process the latter are presented. Thus, the rational implementation of the evaluation of the results of physical education in the special medical groups involves the transition from a unified methodical approach to a differentiated and individualized implementation of this process was determined. That this is the basis for ensuring a positive effect of systematic pedagogical correctional influences during physical education it is proved. As a result, the evaluation process, as a system whose activities are aimed at optimizing and improving the efficiency of physical education, is considered.

Key words: student, special medical group, physical training, evaluation.

Постановка проблеми. Нині в зоні безпечного рівня здоров'я перебуває 1% населення України, 25 років тому було 8%, а понад 80% випускників не готові до військової діяльності. Істотна частина випускників закладів вищої освіти (далі – ЗВО) розпочинають трудову діяльність не маючи достатнього потенціалу здоров'я і працездатності (Корягін, Блавт, 2017: 107). Виголошено, що пріоритет на шляху до здоров'я необхідно надати механізмам формування здоров'я. Проблема оздоровчої функції освіти складна й багатогранна, а вирішення її покладено на систему фізичного виховання у ЗВО (Носко, Єрмаков, Гаркуша, 2010: 244).

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті турбота про здоров'я молоді визначається як один із пріоритетних напрямів (Блавт, 2016: 9). Україна активно сприйняла світові тенденції щодо поліпшення здоров'я населення через освіту. Відтак найважливішим завданням фізичного виховання у вищій школі залишається забезпечення високого рівня здоров'я, працездатності, функціональних можливостей і фізичної підготовленості студентів (Ланда, 2010: 25). Водночас статистика засвідчує суттєво нижчу від необхідного рівня фізичну підготовленість, а кількість студентів, скерованих у спеціальні медичні групи (далі – СМГ), постійно зростає (Блавт, 2017: 21; Anikieiev, 2015: 4). Зазначене свідчить про невідкладність розв'язання проблеми ефективності занять з фізичного виховання, яку виокремлено як одну з провідних чинників забезпечення високої дієвості в навчанні й трудовій діяльності студентів (Приходько, Вікторов, 2009: 17).

Аналіз досліджень. Установлено (Блавт, 2017: 386), що заняття з фізичного виховання на сучасному етапі недостатньо ефективні в розвитку компонентів здоров'я студентів вищої школи. Низка дослідників (Носко, Єрмаков, Гаркуша, 2010: 37; Столяров, 2015: 44) вважають чинником такої ситуації невідповідність використаних підходів до організації, формування й реалізації змісту занять сучасним вимогам. Інші науковці (Купчінов, Глазько, 2006: 35; Попічев, 2011: 74) зазначають низький рівень мотивації до фізичної активності на рівні систематичної реалізації в різних формах. При цьому серед спеціалістів галузі

фізичної культури (Корягін, Блавт, 2017: 108; Носко, Адирхаєв, 2014: 197) поширена думка, що організувати заняття з фізичного виховання в закладах вищої освіти у вигляді факультативів і скасувати оцінювання із цієї дисципліни натепер недоречно, оскільки це призведе до погіршення рівня здоров'я загалом і фізичної підготовленості студентів зокрема.

За повідомленнями (Купчінов, Глазько, 2006: 122; Ivashchenko, 2016: 26), одним із важливих засобів формування мотивації і стимулювання студентської молоді до фізкультурної діяльності є контроль та оцінювання в процесі навчання. Уважається (Блавт, 2016: 112), що позитивна оцінка сприяє розкриттю перспектив успіху студента, створює й підтримує позитивний емоційний настрій, викликає бажання займатися фізичними вправами, сприяє формуванню адекватної самооцінки. Доведено (Столяров, 2015: 520), що оцінка стимулює активність молоді, проте вона має бути адекватною, враховувати індивідуальні особливості тих, хто навчається, заохочувати старанність, брати до уваги динаміку особистих досягнень протягом навчального року.

Однак сьогодні проблема контролю й оцінювання у фізичному вихованні є однією з найменш досліджених у педагогічній науці. Окрім того, наявні пошуки зосереджені переважно на аспектах основних медичних груп. Нині в практиці наукових досліджень немає єдиної думки щодо способів оцінювання динаміки показників психофізичного стану студентів СМГ.

Пошук нових, більш досконалих форм і методів оцінювання стану здоров'я та фізичної підготовленості випускників ЗВО має на меті передусім визначити шляхи подальшого вдосконалення системи фізичного виховання студентів із відхиленнями в стані здоров'я. Вирішення цього завдання дасть змогу більш цілеспрямовано планувати проведення навчально-тренувальної роботи, яка є основою під час побудови всієї системи управління фізичним вихованням майбутніх фахівців, як засобу покращання стану їхнього здоров'я.

Мета статті – виявлення науково-методичних засад процесу оцінювання фізичного виховання студентів СМГ.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувались загальнонаукові методи теоретичного рівня: аналогія, аналіз, синтез, абстрагування, індукція, систематизація й узагальнення даних науково-методичної та спеціальної літератури.

Виклад основного матеріалу. Визначено (Блавт, 2016: 315; Столяров, 2015: 417), що оцінювання у фізичному вихованні є необхідним складовим структурним елементом доцільної побудови цього процесу та управління його результативністю. З іншого боку, алгоритм управління здоров'ям індивіда інтегрує оцінювання рівня здоров'я, призначення управляючих дій, їх реалізацію та оцінювання їх ефективності (Попічев, 2011: 76). Окрім того, доведено (Ivashchenko, 2016: 28), що комплексний підхід до оцінювання з подальшим розробленням заходів є основою вдосконалення процесу фізичного виховання. У педагогічній практиці належне оцінювання результатів фізичного виховання розглядається як одна з актуальних проблем.

Нашу розвідку скеровуємо так, що процес оцінювання ми намагаємось розглядати комплексно як систему, діяльність якої скерована на оптимізацію та підвищення ефективності фізичного виховання студентів з відхиленнями в стані здоров'я. Його функція полягає в обробці й аналізі інформації контролю. Оцінювання знань, умінь і навичок у загальній педагогіці та педагогіці фізичного виховання розглянуто в значному переліку наукових праць. Оцінювання у фізичному вихованні репрезентовано як органічний складник системи контролю, а результатом цього процесу є оцінка (Корягін, Блавт, 2017: 109).

Педагогічне оцінювання результатів вимірювань є завершальним етапом контролю (Приходько, Вікторов, 2009: 19). Вихідним етапом педагогічного контролю у фізичному вихованні СМГ є оцінювання стану здоров'я студентів і міри їхньої готовності до реалізації поставлених завдань. Таке оцінювання здійснюється ще до початку курсу та чергового циклу занять (Блавт, 2016: 77).

Педагогічною оцінкою називають уніфіковану міру успіху у випробуванні. Це міра виконання навчальних завдань щодо сформованості рухових умінь і розвитку фізичних якостей, яка ґрунтується на загальнопедагогічних принципах (Столяров, 2015: 405). Визначено, що оцінка – це засіб передачі інформації від викладача до студента. Нам імponує й повідомлення (Приходько, Вікторов, 2009: 29), «що відсутність оцінки є найгірший вид оцінки. Адже це не той вплив, який орієнтує, а той, що дезорієнтує».

Оцінювання визначено (Купчінов, Глазько, 2006: 31) як процедуру і правила визначення оцінок, що являє собою педагогічний процес здійснення цієї процедури, який містить дії щодо збирання інформації та використання її з метою формування оцінних суджень. Останні використовують як основу педагогічних рішень. На підставі аналізу положень теорії оцінювання (Блавт, 2016: 61) ми узгоджуємо наше дослідження так, що чільне місце в досягненні ефективності фізичного виховання студентів СМГ посідають об'єктивне оцінювання та правильна інтерпретація результатів контролю.

Доведено (Попічев, 2011: 75), що оцінювання є ключовим чинником впливу у фізичному вихованні загалом і водночас корелятором оволодіння програмним матеріалом. Проте визначальною особливістю оцінювання результатів фізичного виховання в СМГ, на відміну від інших навчальних предметів, є те, що вона характеризує покращанням стану здоров'я й, відповідно, якості життя студентів цих груп. Отже, оцінювання результатів фізичного виховання в СМГ має довгострокові наслідки. Поряд із тим виникає багато питань щодо ефективності методики оцінювання результатів тестового контролю в СМГ.

Основне завдання оцінювання полягає в зіставленні різних досягнень в одному й тому самому чи різних завданнях (Приходько, Вікторов, 2009: 27). Відповідно до постулатів теорії оцінювання (Блавт, 2016: 61), оцінка у фізичному вихованні повинна бути систематична, об'єктивна, достовірна та диференційована.

Оцінювання результатів фізичного виховання в СМГ передбачає дотримання низки принципів як загальних керівних норм дії. Вони відображають загальні вимоги до змісту, організації та методів цього процесу й визначають його спрямованість. Узгоджене дотримання та врахування визначених принципів забезпечує цілеспрямоване функціонування цього процесу. Отже, на підставі узагальнювання даних науково-методичної літератури виокремлено принципи процесу оцінювання результатів фізичного виховання в СМГ:

- науковості: передбачає реалізацію оцінювання з позицій теорії оцінювання;
- усебічності: оцінка має бути всеохоплюючою;
- адекватності: вимога особистісно-орієнтованого оцінювання;
- інформативності: оцінка повинна надавати максимум інформації;
- об'єктивності: передбачає достовірність підсумків.

Наведений перелік загалом охоплює всі необхідні вимоги, які повинні містити в собі принципи оцінювання для забезпечення його достеменності. Перелічене утворює систему принципів, які спрямовані на реалізацію цілей оцінювання та описують цілісне, системне педагогічне явище, яким є цей процес. Вони забезпечують побудову цілісного процесу на науковій, об'єктивній основі цілеспрямованого й ефективного функціонування.

Визначено організаційно-методичні умови ефективного функціонування процесу оцінювання результатів фізичного виховання в СМГ. Останні представлені як сукупність заходів, реалізація яких забезпечує ефективність цього процесу. Серед них:

- особистісно-орієнтований і диференційований підходи;
- урахування стану здоров'я, фізичних можливостей і функціонального стану організму студентів;
- інтегративний підхід до оцінювання.

Реалізація перелічених умов – в основі достеменності оцінювання. Чільним чинником оптимізації процесу оцінювання в СМГ є диференційований підхід. З огляду на розмаїття контингенту цих груп, що визначається наявністю порушень у стані здоров'я студентів, саме диференційований підхід є ключовим компонентом процесу оцінювання. Такий підхід передбачає врахування не лише стану здоров'я (діагноз, форма тощо), а й функціонального стану організму та початковий рівень психофізичного стану. Окрім того, форма оцінювання результатів тестування повинна бути індивідуалізована. Отже, забезпечується можливість урахування динаміки особистих досягнень студентів у процесі занять. На нашу думку, це є визначальним у процесі формування мотивації в студентів до занять і бажання покращити стан свого здоров'я.

У цьому аспекті ми підтримуємо наукові підходи (Купчінов, Глазько, 2006: 140; Ланда, 2010: 190) у тому, що індивідуалізація оцінювання дає змогу індивідуально визначати оптимальні можливості організму, достеменний вихідний рівень психофізичного стану студентів і його динаміку в ході фізичного виховання.

Питання індивідуального підходу в оцінюванні результатів тестування дотепер не має однозначного вирішення в наукових працях. Однак, беззаперечно, необхідність їх визначення пов'язана із суттєвими відмінностями в психофізичному стані студентів СМГ, які зумовлені особливістю їхніх захворювань.

Отже, раціональна реалізація оцінювання підсумків фізичного виховання в СМГ передбачає перехід від уніфікованого методичного підходу до диференційованої та індивідуально-орієнтованої реалізації цього процесу. Уважаємо, що це є основою забезпечення позитивного ефекту плано-мірних педагогічних корекційних впливів у ході фізичного виховання. Це полягає у визначенні пріоритетів у виборі засобів індивідуалізації й диференціації в оцінюванні в бік дослідження власних досягнень студентів у процесі їхнього фізичного виховання.

Висновки. У контексті чільних цілей освіти збереження та зміцнення здоров'я студентської молоді – провідне завдання фізичного виховання у ЗВО. Успішність навчально-оздоровчого процесу фізичного виховання студентів з відхиленнями в стані здоров'я визначною мірою зумовлена достеменністю інформації, отриманої в процесі оцінювання його результатів. Визначено детермінуючі фактори реалізації оцінювання в СМГ, які обумовлені специфікою фізичного виховання в цих групах. Дієва реалізація останніх забезпечує регулювання педагогічних впливів задля забезпечення ефективності фізичного виховання студентів СМГ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Блавт О. Система контролю у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 512 с.
2. Корягін В. М., Блавт О. З. Педагогічні основи контролю у фізичному вихованні студентів спеціальних медичних груп. Теорія та методика фізичного виховання. 2016. № 17 (3). С. 107–116. doi:10.17309/tmfv.2017.3.1195.
3. Купчінов Р. И., Глазько Т. А. Оценка психофизического состояния студентов в учебном процессе по физической культуре. Минск: МГЛУ, 2006. 146 с.
4. Ланда Б. Х. Мониторинг физического развития и физической подготовленности учащихся. Москва: Советский спорт, 2010. 271 с.
5. Носко Н. А., Адырхаев С. Г. Теоретико-методические основы физического воспитания студентов с ограниченными возможностями здоровья. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт». 2014. № 118 (3). С. 193–198.
6. Носко М. О., Єрмаков С. С., Гаркуша С. В. Теоретико-методичні аспекти зміцнення фізичного здоров'я учнівської та студентської молоді. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка. Серія «Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт». 2010. № 76. С. 243–247.

7. Попичев М. И. Комплексная диагностика и оценка уровня здоровья студентов. Физическое воспитание студентов. 2011. № 3. С. 71–75.
8. Приходько В. В., Вікторов В. Г. Педагогічний контроль у вищій школі. Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2009. 150 с.
9. Столяров В. И. Теория и методология современного физического воспитания: состояние разработки и авторская концепция: монография. Киев: Олимпийская литература, 2015. 704 с.
10. Anikieiev D. M. Criteria of effectiveness of students' physical education system in higher educational establishments. Physical education of students. 2015. № 5. P. 3–8. doi: <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2015.0501>.
11. Ivashchenko O. V. Methodic of pedagogic control of 16–17 years' age girls' motor fitness. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. 2016. № 5. P. 26–32. doi:10.15561/18189172.2016.0504.

REFERENCES

1. Blavt O. Systema kontrolyu u fizychnomu vykhovanni studentiv spetsial'nykh medychnykh hrup. [System of control in the physical education of students of special medical groups]. Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniki, 2016, 512 [in Ukraine]
2. Koryahin V., Blavt O. Pedahohichni osnovy kontrolyu u fizychnomu vykhovanni studentiv spetsial'nykh medychnykh hrup. [Pedagogical bases of control in physical education of students of special medical groups]. Teoriya ta metodyka fizychnoho vykhovannya, 2017, Nr 17 (3), pp. 107–116. doi:10.17309/tmfv.2017.3.1195 [in Ukraine]
3. Kupchynov R.Y., Hlaz'ko T.A. Otsenka psykhofyzycheskoho sostoyannya studentov v uchebnom protsesse po fizycheskoy kult'ure. [Assessment of psychophysical state of students in the educational process in physical culture]. Mynsk: MHLU, 2006, 146 p. [in Russian]
4. Landa B.Kh. Monytorynh fizycheskoho razvytyya u fizycheskoy podgotovlenosti uchashchykhysya. [Monitoring of physical development and physical fitness of students]. M.: Sovetsky sport, 2010, 271 p. [in Russian]
5. Nosko N.A., Адырхаев S.H. Teoretyko-metodycheskiye osnovy fizycheskoho vospytannya studentov s ohranenchennymy vozmozhnostyamy zdorov'ya. [Teoretiko-methodical bases of physical training of students with the limited possibilities of health]. Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu im. T.H. Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky. Fizychno vykhovannya ta sport, 2014, Nr. 118 (3), pp. 193–198 [in Russian]
6. Nosko M.O., Yermakov S.S., Harkusha S.V. Teoretyko-metodychni aspekty zmitsnennya fizychnoho zdorov'ya uchniv's'koyi ta student's'koyi molodi. [Theoretical and methodical aspects of strengthening physical health of students and students]. Visnyk Chernihivs'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu im. T.H. Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky. Fizychno vykhovannya ta sport, 2010, Nr 76, pp. 243–247 [in Ukraine]
7. Попычев М.И. Комплексная диагностика и оценка уровня здоровья студентов. [Comprehensive diagnostics and assessment of students' health. Physical education of students]. Fyzycheskoe vospytanye studentov, 2010, Nr 3, pp. 71–75 [in Russian]
8. Pry`hod`ko V.V., Viktorov V.G. Pedagogichny`j kontrol` u vy`shnij shkoli. [Pedagogical control in high school] Dnipropetrovs`k: Nacional`ny`j girny`chy`j universy`tet, 2009. 150 p.
9. Stolyarov V.Y. Teoryya y metodolohyya sovremennoho fizycheskoho vospytannya: sostoyanye razrabotky y avtorskaya kontseptsyya: monografyya. [Theory and methodology of modern physical education: the state of development and the author's concept]. K.: Olympyyskaya lyteratura, 2015, 704 p. [in Russian]
10. Anikieiev D.M. Criteria of effectiveness of students' physical education system in higher educational establishments. Physical education of students, 2015, Nr 5, pp. 3–8. doi: <http://dx.doi.org/10.15561/20755279.2015.0501>.
11. Ivashchenko O. V. Methodic of pedagogic control of 16–17 years' age girls' motor fitness. Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports. 2016. Nr 5. pp. 26–32. doi:10.15561/18189172.2016.0504.